

Lacrima Bianca LUNTRARU

Răspunderea civilă pentru malpraxisul profesional

Universul Juridic
București
-2018-

- Respect pentru oameni și cărți
- F. Viangalli, *Le consentement à la violence et la règle Volenti non fit injuria dans la responsabilité civile*, Droits 49, 2009.
 - G. Viney, B. Marchesinis, *La réparation de dommage corporel. Essai de comparaison des droits anglais et français*, Economica, Paris, 1985.
 - G. Viney, *La responsabilité*, LGDJ, Paris, 1982.
 - G. Viney, *Les intérêts protégés par la responsabilité civile (synthèse)*, în Groupe de Recherche Européen sur la Responsabilité Civile et l'Assurance, *Le droit français de la responsabilité civile confronté aux projets européens d'harmonisation*, LGDJ, Collection Bibliothèque de l'Institut de Recherche Juridique de la Sorbonne-André Tunc, Paris, 2012.
 - G. Viney, P. Sargos, *Le devoir d'information du médecin*, RDC, 2012.
 - E. Wagner, *Le rôle des syndicats dans la défense des droits et l'accès à la justice des salariés*, Droit ouvrier (éditions NVO), 1990.
 - B.J. Wasserman, *Professional Malpraxis*, New Jersey Law Journal, vol. 211, nr. 3, 13 ianuarie 2013.
 - V. Wester-Ouisse, *Les méandres de la perte de chance en droit médical*, Revue Lamy droit civil, 2013.
 - C. Yuego, *Responsabilité du praticien: cause d'exonération*, LPA, 4 aprilie 2008.

Cuprins

ABREVIERI.....	5
PRIMA VERBA	7
CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND RĂSPUNDEREA PENTRU MALPRAXISUL PROFESIONAL.....	11
TITLUL I SEMNFICAȚIILE ETICO-JURIDICE ALE RĂSPUNDERII CIVILE PENTRU MALPRAXISUL PROFESIONAL.....	15
Secțiunea I. Preliminarii.....	15
Secțiunea a II-a. Particularități privind raportul juridic dintre profesionist și beneficiarul prestației.....	17
1. Subiectele raportului juridic	17
2. Natura juridică	23
3. Mecanismul de formare a raportului juridic.....	25
4. Conținutul raportului juridic profesional.....	27
5. Fundamentul răspunderii profesionale	29
TITLUL II ELEMENTELE CONSTITUTIVE ALE RĂSPUNDERII CIVILE PENTRU MALPRAXISUL PROFESIONAL.....	33
Preliminarii. Plan de expunere	33
PARTEA I. RĂSPUNDEREA DELICTUALĂ A PROFESIONIȘTILOR.....	35
Secțiunea I. Cadrul legal.....	35
Secțiunea a II-a. Prejudiciul.....	38
1. Definirea conținutului noțiunii de „prejudiciu”	40
2. Natura efectelor negative considerate a fi „adevărate prejudicii”	44
3. Condițiile prejudiciului reparabil	55
Secțiunea a III-a. Fapta ilicită de malpraxis profesional.....	65
1. Fapta ilicită – dinamica și formele acesteia.....	65
2. Cauze care înlătură caracterul ilicit al faptei	68
Secțiunea a IV-a. Raportul de cauzalitate	72
1. Stabilirea raportului de cauzalitate	72
2. Cauzele care exclud existența raportului de cauzalitate	74

2.1. Forța majoră	74
2.2. Cazul fortuit	75
2.3. Fapta victimei și fapta unei terțe persoane	76
Secțiunea a V-a. Vinovăția civilă	76
1. Definiția vinovăției civile	76
2. Formele vinovăției	83
3. Gradele vinovăției	84
4. Problematika stabilirii vinovăției civile	85
5. Trăsături specifice ale culpei în malpraxisul profesional	87
Secțiunea a VI-a. Corelația dintre elementele constitutive ale răspunderii civile	90
PARTEA A II-A. RĂSPUNDEREA CONTRACTUALĂ A PROFESIONIȘTILOR	93
Secțiunea I. Cadrul legal	93
Secțiunea a II-a. Elementele constitutive ale răspunderii contractuale	95
Secțiunea a III-a. Poziția doctrinei în ceea ce privește elementele constitutive ale răspunderii contractuale	96

TITLUL III

REGULILE SPECIFICE RĂSPUNDERII PROFESIONIȘTILOR

Secțiunea I. Constantele răspunderii civile a profesionistului	100
1. Obligațiile generale	102
2. Obligațiile speciale	112
2.1. Considerații introductive	112
2.2. Aspecte relevante privind dinamica contractuală specifică domeniului răspunderii contractuale a profesionistului	114
2.3. Analiza punctuală a obligațiilor speciale care se impun profesionistului	118
Secțiunea a II-a. Variabilele răspunderii civile a profesionistului	152
1. Variabile ce țin de persoane	152
2. Variabile ce țin de circumstanțe	162

TITLUL IV

REGIMURI PARTICULARE DE RĂSPUNDERE A PROFESIONIȘTILOR

ÎN DIVERSE DOMENII DE ACTIVITATE

Secțiunea I. Răspunderea civilă a medicului	164
1. Preambul	164
2. Cadrul juridic național	167
3. Elementele specifice angajării răspunderii civile a medicului	170
4. Medicina de grup și echipa medicală	199

5. Problematika răspunderii civile a unităților sanitare	202
6. Telemedicina – o nouă provocare în materia răspunderii pentru malpraxis medical	208
Secțiunea a II-a. Răspunderea civilă a avocatului	209
1. Preliminarii	209
2. Cadrul juridic național	210
3. Natura juridică a răspunderii avocatului	215
3.1. Răspunderea contractuală a avocatului	217
3.2. Răspunderea delictuală a avocatului	219
4. Obligațiile profesionale ale avocatului	222
5. Fundamentul răspunderii civile a avocatului	229
6. Concluzii	231
Secțiunea a III-a. Răspunderea civilă a notarilor publici	231
1. Preambul	231
2. Cadrul juridic național	233
3. Fundamentul răspunderii notarului public	235
4. Condițiile angajării răspunderii și elementele specifice	237
5. Exonerarea de răspundere	243
6. Jurisprudență selectivă relevantă	244
Secțiunea a IV-a. Răspunderea civilă a arbitrilor	246
1. Preambul	246
2. Cine este arbitrul?	247
3. Elementele specifice răspunderii civile a arbitrilor	248
4. Jurisprudență selectivă relevantă	252
Secțiunea a V-a. Răspunderea civilă a expertului judiciar	253
1. Preambul	253
2. Cadrul juridic național	254
3. Elementele specifice răspunderii expertului judiciar	255
4. Fundamentul răspunderii juridice a expertului judiciar	260
5. Jurisprudență selectivă relevantă	260
Secțiunea a VI-a. Răspunderea civilă a arhitectului	261
1. Preliminarii	261
2. Cadrul legal	262
3. Natura juridică a obligațiilor existente în sarcina arhitecților	266
4. Aspectele juridice specifice angajării răspunderii arhitectului	273
Secțiunea a VII-a. Răspunderea civilă a transportatorului	288
1. Preliminarii	288
2. Legislație	289
3. Condițiile angajării răspunderii transportatorului	298
3.1. Analiza contractului de transport	298

3.2. Obligațiile transportatorului	303
3.3. Fundamentul răspunderii transportatorului	304
3.4. Observarea condițiilor specifice fiecărui domeniu	305
4. Relația dintre răspunderea civilă a transportatorului și răspunderea civilă a agenției de turism	328
CONCLUZII	332
BIBLIOGRAFIE	336

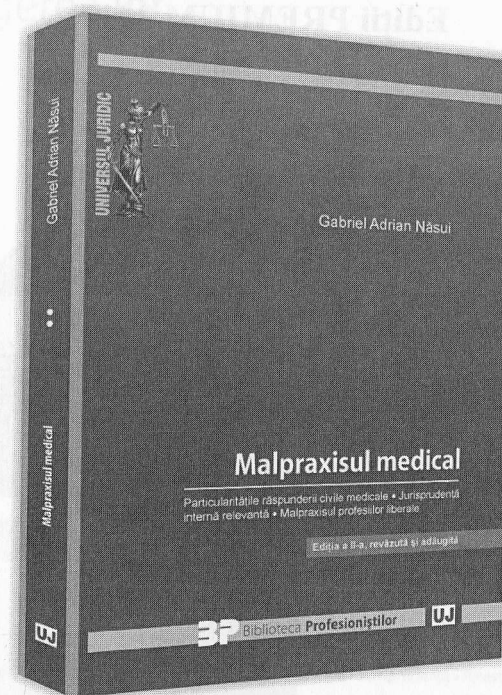
Editura Universul Juridic

Malpraxisul medical. Particularitățile răspunderii civile medicale. Jurisprudență internă.

Malpraxisul profesiilor liberale

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Autor Gabriel Adrian Năsui

Format: A5
Nr. pagini: 394

Preț:
50 lei

Până la
-20%

Scanează
codul!

Comandă rapid și comod: 021.312.22.21 | 0733.673.555 | comenzi@ujmag.ro | www.ujmag.ro

Răspundere agravată, motivată de pricepere, măiestrie, informație, cunoaștere în fața riscului producerii de prejudicii pentru beneficiarul prestației.

Având în vedere faptul că, potrivit orientării tradiționale a dreptului comun, răspunderea izvorăște din acte și delictе, considerăm utilă în componența Titlului II al lucrării prezentarea informațiilor privind *răspunderea delictuală*, respectiv *răspunderea contractuală a profesioniștilor*. În continuare, în Titlul III vom analiza *regulile specifice răspunderii profesioniștilor*, de natură să argumenteze ideea recunoașterii unei răspunderi speciale, care nu se identifică pe deplin cu răspunderea contractuală sau delictuală tradițională.

În partea finală a lucrării, în Titlul IV, ne propunem exemplificarea *regimurilor particulare de răspundere a profesioniștilor în diferite domenii de activitate*, cu indicarea cadrului legal și trimiteri la soluții jurisprudențiale.

Prin concluziile pe care le vom formula, dorim să atragem atenția asupra semnificațiilor acestei teme de cercetare, de-o importanță majoră în activitatea jurisdicțională.

Titlul I

Semnificațiile etico-juridice ale răspunderii civile pentru malpraxisul profesional

Secțiunea I. Preliminarii

Unul dintre elementele definitorii ale amplului proces al *reconstrucției instituției răspunderii civile* îl reprezintă *recunoașterea unei noi răspunderi, de tipul al treilea*¹, care grupează regulile autonome ale răspunderii profesionale. Discutăm despre o răspundere a profesionistului în fața riscurilor inerente exercitării activității sale, o răspundere specială, agravată în raport de alte ipoteze de răspundere juridică, care vizează cu precădere calitatea specială a persoanei responsabile.

Dezbaterile doctrinare² pe această temă au scos în evidență faptul că ne aflăm într-un moment de *criză* a răspunderii civile, caracterizată prin *deformarea* noțiunii de „culpă civilă”, ca o consecință a extinderii considerabile a conținutului său la elemente obiective. În mod paradoxal, culpa morală se raportează la comportamentul anormal al făptuitorului, prin care încalcă regulile de conduită impuse într-o societate civilizată cu privire la exercitarea unei profesii. Se conturează necesitatea recunoașterii unei culpe devenite *obiectivă*, care și-a pierdut rolul normativ, valențele sale morale, fiind subordonată imperativului major al reparării prejudiciului suferit de victimă, chiar și în absența conștiinței făptuitorului. Astfel, sub pretextul simplificării și eficientizării procesului antrenării răspunderii civile, s-a declanșat o adevărată *ofensivă* împotriva culpei civile, cu prețul ignorării valorilor etico-morale instituite prin fundamentarea răspunderii civile subiective.

Cu toate acestea, culpa continuă să exercite o influență dominantă, dobândind însă noi valențe, caracteristice acestei forme speciale de răspundere, care se raportează întotdeauna la calitatea făptuitorului. Se tinde la dezvoltarea și aplicarea ideii potrivit căreia în acest domeniu este necesară recalificarea conținutului culpei civile în sensul de a renunța la tradiționala *atitudine psihică* a

¹ L.R. Boilă, *Răspunderea civilă delictuală obiectivă*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 201-204, pp. 458-463.

² P. Jourdain, *Les principes de la responsabilité civile*, 3e éd., Dalloz, Paris, 1996, pp. 17-20.

Răspunderea civilă pentru malpraxisul profesional și azații
 făptuitorului și de a ne orienta spre un element obiectiv, *anormalitatea comportamentului său prejudiciabil*¹.

Relația juridică dintre profesionist și beneficiarul prestației nu poate fi integral subordonată regulilor instituite printr-un contract civil, pe de o parte, dar nici celor ale unei răspunderi esențialmente delictuale, pe de altă parte, care ar impune o interpretare exigentă a coordonatelor de funcționabilitate a acesteia. Acesta este motivul pentru care dezbaterile pe tema condițiilor și fundamentului răspunderii profesionistului își propun să deceleze asupra elementelor sale specifice, de natură a argumenta necesitatea armonizării normei juridice cu realitățile societății contemporane, în fața creșterii pericolului producerii de prejudicii.

Data fiind diversitatea și complexitatea ipotezelor de răspundere civilă profesională, în plan juridic este necesară stabilirea unor reguli abstracte, aplicabile în toate cazurile de malpraxis, de natură a asigura protecția mai eficientă a victimei, prin sprijinirea ei în obținerea despăgubirilor. Printr-o preocupare manifestă de compasiune pentru cei care au suferit un prejudiciu injust cauzat de un profesionist în exercitarea atribuțiilor sale, practica și literatura de specialitate au susținut ideea angajării răspunderii civile chiar și în afara tiparelor sale tradiționale, astfel încât echilibrul mecanismelor de drept specifice acestei ipoteze să asigure deplina sa eficiență juridică².

Reglementarea răspunderii civile delictuale și contractuale în actualul Cod civil al României³ urmărește stabilirea regulilor de principiu care, în materia malpraxisului profesional, sunt menite să guverneze condițiile de inițiere și succes a acțiunii în angajarea răspunderii, respectiv să conducă la restabilirea echilibrului social distrus prin săvârșirea unei fapte care a avut drept consecință producerea unui prejudiciu altei persoane.

În vederea asigurării unei protecții depline a victimei faptei de malpraxis, se tinde la obiectivarea răspunderii civile a profesionistului, aceasta fiind angajată în cele mai multe situații independent de orice culpă. Astfel, analiza se

¹ J. Ghestin (coordonator), G. Viney, P. Jourdain, *Traité de droit civil. Les conditions de la responsabilité*, LGDJ, Paris, 2006, pp. 400-413.

² Ph. Le Tourneau, *Responsabilité (en général)* – mai 2009 (actualité: avril 2015), Rec. Dalloz, 74-78, 2015.

³ Codul civil a fost adoptat prin Legea nr. 287/2009, publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009, republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011, și a intrat în vigoare la 1 octombrie 2011, în baza prevederilor Legii nr. 71/2011, publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011. Printre sursele de inspirație avute în vedere de redactorii codului, amintim: Codul civil francez, astfel cum a fost modificat la 23 iunie 2006, Codul civil din Quebec, Codul civil italian, Codul civil elvețian și Codul elvețian al obligațiilor. În același timp, au fost introduse și o serie de prevederi din Principiile UNIDROIT și Principiile Dreptului European al Contractelor.

transpune în plan cauzal, simpla producere a daunei declanșând mecanismul răspunderii civile.

Ca *ipoteză specială* de răspundere juridică, *răspunderea civilă pentru malpraxisul profesional* reprezintă acel raport juridic care se naște prin încălcarea de către anumite categorii de persoane, denumite generic *profesioniști*, a regulilor de conduită stabilite de lege sau de corpul profesional din care fac parte, cauzând un prejudiciu altei persoane, cu privire la care se naște obligația reparării acestuia¹. Analizat ca *instituție juridică*, *malpraxisul* reunește normele care reglementează această obligație de despăgubire a victimei, raportată la fapta contractuală sau extracontractuală a profesionistului.

După cum reiese din definițiile expuse anterior, structura raportului juridic al răspunderii pentru malpraxisul profesional include cele patru elemente clasice ale răspunderii civile în general: prejudiciul, fapta ilicită de malpraxis, legătura de cauzalitate dintre acestea și culpa persoanei responsabile.

Secțiunea a II-a. Particularități privind raportul juridic dintre profesionist și beneficiarul prestației

1. Subiectele raportului juridic

Cine este profesionistul?

Analiza răspunderii civile pentru malpraxis profesional aduce în dezbatere calitatea persoanei responsabile, condiție specială care justifică reglementarea unei răspunderi agravate având ca obiectiv primordial asigurarea unei protecții mai eficiente a drepturilor și intereselor legitime ale beneficiarului prestațiilor.

Din punct de vedere terminologic, potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, profesionistul este „persoana care lucrează într-un anumit domeniu de activitate pentru care are o pregătire corespunzătoare”. În *Vocabulaire juridique*, elaborat sub direcția lui Gérard Cornu², termenul de *professionist* (*professionnel/professionnelle*) este definit în opoziție cu termenul *profan*, ca reprezentând acea persoană a cărei apartenență la o profesie îi aduce o calificare corespunzătoare. *Profesia* (*la profession*) este activitatea exercitată în mod obișnuit de o persoană, pentru a-și procura resursele necesare existenței sale sau un sector economic la care se atașează o întreprindere în funcție de activitatea sa.

Actualul Cod civil, adoptat prin Legea nr. 287/2009³, în vigoare de la 1 octombrie 2011, introduce noțiunea juridică de *profesionist*, prin raportare la

¹ D. Cimpoeu, *Malpraxisul*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 5.

² G. Cornu, *Vocabulaire juridique*, Quadriga, PUF, Paris, 2007, p. 728, 1.

³ Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

termenul de *întreprindere*. Potrivit alin. (2) al art. 3 C. civ., „sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere”¹. Constatăm faptul că nici în Codul civil, nici în Legea pentru punerea în aplicare a acestuia, Legea nr. 71/2011², nu există o definiție sintetică a noțiunii de *profesionist*, respectiv a celei de *întreprindere*, astfel că nu sunt indicate criteriile de ordin legal privind identificarea profesionistului față de alte subiecte de drept implicate în raporturi juridice.

În alin. (3) al art. 3 C. civ. s-a considerat necesară precizarea conținutului sintagmei *exploatarea unei întreprinderi* – elementul comun dintre profesionist și întreprindere – considerată a fi „exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ”. Rezultă că profesionistul este cel care desfășoară, singur sau împreună cu mai multe persoane, anumite activități încadrate în sfera producției, prestărilor de servicii, administrare sau înstrăinare de bunuri³. Această activitate este una organizată, fiind supusă unor reguli speciale reglementate prin norme juridice, nefiind una ocazională. În plus, activitatea profesionistului presupune un exercițiu sistemic, o anumită durată, ceea ce înseamnă că nu este una sporadică, întâmplătoare. Exploatarea unei întreprinderi nu este condiționată de obținerea unui anumit profit, ceea ce înseamnă că activitatea profesionistului este la fel de exigent analizată în toate cazurile, chiar și atunci când a acționat voluntar, fără a fi remunerat sau fără a urmări obținerea unui avantaj.

În condițiile actualului sistem de reglementare a raporturilor de drept privat – sistemul monist – raportate la introducerea a două noțiuni juridice noi, *profesionistul* și *întreprinderea*, care înlocuiesc *faptul de comerț* și *comerciantul*⁴, nevoia unor definiții legale era mai mult decât evidentă, pentru a putea stabili cine este profesionistul în raport de simplul particular, respectiv ce este

¹ În Cartea a V-a – „Despre obligații” – a actualului Cod civil au fost cuprinse o serie de contracte considerate a fi esențialmente comerciale, cum sunt: *contractul de comision* (art. 2.043-2.053), *contractul de consignatie* (art. 2.054-2.063), *de expediție* (art. 2.064-2.071), *de agenție* (art. 2.072-2.095), *de intermediere* (art. 2.096-2.102), *contractul de antrepriză* (art. 1.851-1.880), *de report* (art. 1.772-1.776), *de furnizare* (art. 1.766-1.771), *contractul de depozit hotelier* (art. 2.127-2.137), *contractul de cont curent* (art. 2.171-2.183), *contul bancar curent și alte contracte bancare* (art. 2.184-2.198), *contractul de asigurare* (art. 2.199-2.241).

² Legea nr. 71/2011, denumită Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011.

³ În acest sens, S.D. Cărpănuș, *Tratat de drept comercial român*, ed. a 5-a, actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 40 și urm., nr. 50 și urm.

⁴ *Ibidem*, pp. 21-25, nr. 15-16.

întreprinderea, comparativ cu alte activități desfășurate în societate de alte persoane.

Specific profesioniștilor este faptul că încheie și execută în permanență contracte în derularea activității sau a afacerii lor. Pe aceste coordonate, „din sistematizarea și spiritul reglementării”, în doctrină¹ s-au stabilit principalele elemente care deosebesc profesionistul de simplul particular:

a. exercițiul continuu, sistematic al unei activități, pentru care persoana în cauză își asumă un risc;

b. obligația profesionistului de înscriere în registrele publice pentru opozabilitate față de terți, precum înmatricularea, autorizarea și alte asemenea cerințe;

c. profesionistul deține un patrimoniu afectat exploatării întreprinderii, denumit *patrimoniu special* sau *patrimoniu de afectațiune*.

În Titlul preliminar, „Despre legea civilă”, al Codului civil, în alin. (1) al art. 3 se precizează că „Dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil”. În lumina acestor dispoziții, prevederile Codului civil se aplică și în cazul profesioniștilor/comercianților, atunci când acționează în această calitate, fiind incidente atât profesioniștilor, cât și altor subiecte de drept care nu au această calitate. Astfel, a fost adoptată concepția monistă, inspirată din Codul civil italian și Codul elvețian al obligațiilor, prin reglementarea raporturilor de drept privat într-un singur cod care reunește dispozițiile referitoare la persoane, relații de familie și relații comerciale. S-a renunțat astfel la dihotomia dintre dreptul civil și dreptul comercial, codul civil fiind alcătuit „(...) dintr-un ansamblu de reguli care constituie dreptul comun pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale”.

Opțiunea pentru concepția monistă de reglementare a raporturilor de drept privat a fost apreciată de unii autori² ca fiind un element nou în legislația noastră, justificată de nevoia de actualizare și de modernizare a numeroaselor instituții juridice, în condițiile în care prevederile codului sunt aplicabile tuturor subiectelor de drept civil, persoane fizice sau juridice și profesioniști/comercianți sau neprofesioniști (non-profesioniști)/necomercianți și caracterul de drept comun pentru toate domeniile la care se referă. Alți autori, din contră, au considerat-o ca fiind un regres față de vechea reglementare cuprinsă distinct în

¹ P. Perju, *Comentariul art. 2 C. civ.*, în F.L.A. Baiaș, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coordonatori), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 5.

² *Ibidem*, p. 3. Trebuie precizat faptul că sistemul monist a fost adoptat și în alte țări, precum Italia și Elveția, cu mult timp înainte, dovedindu-se a fi funcțional și apreciat, recunoscând pe deplin raporturile juridice comerciale și existența dreptului comercial. În acest sens: A. Fiole, *Diritto commerciale*, Ed. Simone, 2012, *apud* S.D. Cărpănuș, *op. cit.* p. 23.

ReCodul civil de la 1864 și în vechiul Cod comercial, îngrijorați de „înglobarea” dreptului comercial în dreptul civil¹.

Termenul de *profesionist* presupune o sferă largă de subiecte de drept în care este cuprins și *comerciantul*, fiind o specie de profesionist². În art. 8 din Legea de punere în aplicare a Codului civil sunt enumerate exemplificativ categorii de *profesioniști*: „comerciantul, întreprinzătorul, operatorul economic, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale, astfel cum aceste noțiuni sunt prevăzute de lege, la data intrării în vigoare a Codului civil”. Precizări importante privind conținutul noțiunii de *comerciant* se fac în art. 6 din acest act normativ, comercianții fiind acele „persoane fizice sau, după caz, persoane juridice supuse înregistrării în Registrul Comerțului, potrivit art. 1 din Legea nr. 26/1990”³.

În interpretarea dispozițiilor art. 3 C. civ. și ale art. 8 din Legea nr. 71/2011⁴, fac parte din categoria *profesioniștilor*:

i) *persoanele fizice*, cum sunt comercianții, persoanele fizice autorizate, întreprinzătorii individuali sau familiali și persoanele care exercită profesii reglementate sau liberale. Astfel, unul dintre criteriile de clasificare a subiecților raportului juridic civil – persoane fizice – îl constituie „activitățile pe care le desfășoară” în raport de care se disting *profesioniștii* și *neprofesioniștii*. Numai profesioniștii pot exploata o întreprindere, ceea ce presupune obținerea unei autorizații prealabile, respectarea unor reguli instituite de lege și deținerea unui patrimoniu profesional individual⁵;

¹ M. Nicolae, *Unificarea dreptului obligațiilor civile și comerciale*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pp. 604-606.

² Noțiunea de „comerciant” este menționată în sistemul juridic românesc în mai multe acte normative precum: Legea nr. 84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice, republicată; Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, republicată, cu modificările ulterioare; Legea pomiculturii nr. 348/2003, republicată, cu modificările ulterioare; Legea nr. 296/2004 privind Codul consumului, republicată, cu modificările ulterioare; Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor, cu modificările ulterioare; Legea nr. 158/2008 privind publicitatea înșelătoare și publicitatea comparativă; Legea nr. 321/2009 privind comercializarea produselor alimentare, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

³ Potrivit dispozițiilor art. 1 din Legea nr. 26/1990, republicată, au obligația înregistrării în Registrul Comerțului următoarele persoane juridice: societățile reglementate de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările și completările ulterioare, companiile naționale, societățile naționale, regiile autonome, grupurile de interes economic, societățile cooperative, organizațiile cooperatiste, societățile europene, societățile cooperative europene și grupurile europene de interes economic cu sediul principal în România, alte persoane fizice și juridice prevăzute de lege.

⁴ P. Perju, *op. cit.*, p. 5.

⁵ E. Chelaru, *Teoria generală a dreptului civil în reglementarea Noului Cod civil*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 51.

ii) *persoanele juridice*, cum sunt societățile comerciale, organizațiile cooperatiste, societățile civile cu personalitate juridică, grupurile de interese economice. În această categorie pot fi incluse și instituțiile publice care exploatează o întreprindere, indiferent dacă obțin sau nu profit, cum ar fi spitalele, universitățile, autoritățile de reglementare, supraveghere și control. Totodată, pot fi considerați *profesioniști* în accepțiunea legii chiar și entitățile fără personalitate juridică, cum sunt societățile simple, societățile civile fără personalitate juridică reglementate prin legi speciale (de exemplu, societățile civile de avocați, de notari, de executori judecătorești sau de practicieni în insolvență)¹. De asemenea, grupurile de societăți sau asociațiile, cu sau fără personalitate juridică, dacă exploatează o întreprindere, fac parte din categoria *profesioniștilor*.

Remarcăm faptul că exploatarea unei întreprinderi, ca activitate specifică desfășurată de un profesionist, presupune asumarea riscului producerii unor prejudicii, fie partenerilor contractuali, fie terțelor persoane. Acest aspect este important din perspectiva fundamentării răspunderii civile a profesionistului, considerată o răspundere esențialmente obiectivă, având ca temei riscul. Afacerea poate presupune desfășurarea unor activități socialmente periculoase, vătămătoare sau prejudiciabile, motiv pentru care profesionistul este obligat să răspundă pentru consecințele produse, având în vedere faptul că este cel care a inițiat, organizat, supravegheat și controlat această activitate.

În principiu, exploatarea unei întreprinderi nu este condiționată de obținerea unui profit. Întreprinderea poate fi economică sau civilă, în funcție de scopul în care a fost înființată și în măsura în care urmărește sau nu obținerea unui profit. În ipoteza în care o persoană fizică sau membrii unei familii se ocupă cu activitatea de producție agricolă doar pentru satisfacerea nevoilor proprii de existență, activitatea respectivă are natura juridică a unei întreprinderi civile, fără a putea fi în discuție o răspundere a profesioniștilor. Cu totul alta este situația în cazul activităților desfășurate în cadrul profesiilor liberale reglementate prin legi speciale (de către medici, farmaciști, avocați, notari etc.), constând în prestarea de servicii în beneficiul altor persoane, acestea fiind întreprinderi civile în accepțiunea art. 3 C. civ., de natură să conducă la angajarea răspunderii civile a prestatorului, ca profesionist.

Într-o analiză comparativă, remarcăm faptul că în doctrina juridică franceză², fiind analizate elementele definitorii ale *profesioniștilor*, au fost identificate șapte criterii interdependente în funcție de care poate fi delimitată sfera acestor persoane responsabile.

¹ S.D. Cărpenu, *op. cit.*, p. 39, nr. 45-47.

² Ph. Le Tourneau, *Responsabilité civile professionnelle*, 2e éd., Dalloz, Paris, 2005, p. 6, nr. 0.12.

1. Profesionistul este perceput în cadrul societății ca având o calitate specială determinată de faptul că urmărește în activitatea sa realizarea unui interes economic, cu o anumită utilitate.

2. În concret, profesionistul exercită o activitate licită de prestări de servicii, de producție sau de distribuție de bunuri. Acesta poate desfășura cumulativ mai multe activități, unele principale, iar altele accesorii, toate fiind orientate pentru realizarea unei activități specifice (producătorul unor bunuri asigură și transportul acestora sau comerciantul este mandatat să revândă anumite bunuri).

3. Activitatea profesionistului se derulează în mod curent, obișnuit, consecvent, ceea ce presupune repetarea aceluiași acte. Aceasta înseamnă că încheierea unui contract ocazional care nu are legătură cu obiectul de activitate al profesionistului nu se circumscrie sferei răspunderii civile profesionale¹.

4. Activitatea profesionistului este esențialmente oneroasă, aceasta orientându-se în permanență în vederea obținerii unui beneficiu.

5. Specific muncii profesionistului este organizarea funcțională, sistemică, îndreptată către realizarea obiectului său de activitate. Această organizare îi oferă posibilitatea prevenirii riscurilor cauzării de prejudicii altor persoane prin propria activitate sau producerea și distribuirea unor bunuri cu defecte. Activitatea profesionistului este autonomă, ceea ce înseamnă că acesta este în măsură să decidă asupra modului de organizare, evitând cauzarea de prejudicii².

6. Cerința principală a activității profesionistului este calitatea care i se pretinde pentru domeniul special în care activează. Acesta trebuie să dea dovadă de o adevărată măiestrie în exercitarea atribuțiilor sale, bazată pe o informare cuprinzătoare și o vastă experiență. Profesionistul se distinge prin competență și cunoștințe temeinice, ceea ce constituie un important avantaj de natură să atragă încrederea clienților. Acesta deține cele mai bune informații și deprinderi privind folosința mașinilor, utilajelor, metodelor terapeutice sau intervențiile chirurgicale, astfel că el poate să domine riscurile la care este expus consumatorul, îndeplinindu-și la cele mai înalte cote calitative angajamentul contractual. Din această perspectivă, profesionistul este cel inițiat, cunoscător, specialistul în raport de client, cel din urmă fiind un adevărat profan.

7. În activitatea sa, profesionistul exercită o anumită autoritate asupra tuturor persoanelor implicate în executarea obligațiilor sale contractuale în relația cu beneficiarul. Avem în vedere incidența răspunderii angajatorului

¹ În acest sens, C. Ap. Paris, dec. din 10 septembrie 1998, Cahiers de jurisprudence d'Aquitaine et de Midi-Pyrénées 1999/1, nr. 4962.

² În acest sens, Curtea de Casație franceză, camera 1 civilă, dec. din 9 iunie 1993, Bull. civ. I, nr. 213.

pentru activitatea salariaților săi, respectiv răspunderea comitenților pentru prejudiciile cauzate de prepuși în funcțiile încredințate.

Poziția beneficiarului prestației

Creditorul prestației profesionistului, ca parte a raportului obligațional, urmărește satisfacerea intereselor personale, dar se situează pe poziția celui ignorant, profan, lipsit de experiență. Tocmai de aceea, clauzele unui contract propus de către un profesionist unui non-profesionist se interpretează întotdeauna în sensul mai favorabil acestuia din urmă, pentru protejarea drepturilor sale.

Se constată faptul că, în ultimele decenii, metodele comerciale au devenit din ce în ce mai agresive și insidioase, în condițiile în care serviciile ori bunurile produse sau comercializate de profesioniști, prin natura și caracterul lor, reprezintă potențiale pericole de accidentare sau de prejudiciere a beneficiarului. Într-un regim democratic, grija pentru cetățeanul beneficiar a impus autorităților publice măsuri de protecție a securității acestuia, având în vedere creșterea riscurilor privind vătămarea sau păgubirea persoanelor. Aceasta a determinat crearea unor reguli speciale destinate protecției consumatorului, reunite într-o ramură de drept distinctă – *dreptul consumației*.

Apariția unor categorii diverse de profesioniști specializați pe domenii de activitate a condus la diversificarea contractelor speciale încheiate cu beneficiarii produselor și serviciilor acestora. Astfel, a crescut considerabil câmpul de acțiune al profesioniștilor. Au apărut noi profesii, s-au născut obligații inedite. Toate acestea au impus cu necesitate stabilirea unor reguli stricte privind angajarea răspunderii profesioniștilor, pentru a corespunde nevoilor societății contemporane.

Totodată, non-profesionistului îi revin o serie de obligații: de a respecta instrucțiunile profesionistului, de a-l informa pe acesta în mod complet cu privire la doleanțele, nevoile lui, de a achita prestația profesionistului, de a se conforma normelor care guvernează activitatea în curs.

2. Natura juridică

Calificarea naturii juridice a acestui raport este importantă pentru a putea stabili regimul aplicabil și condițiile în care poate fi angajată răspunderea. Potrivit doctrinei tradiționale, răspunderea civilă îmbracă două forme: contractuală și delictuală. Însă, în cazul răspunderii civile a profesioniștilor, raportul juridic prezintă anumite particularități care fac imposibilă încadrarea acestuia într-o formă tradițională de răspundere, sens în care pot fi aduse următoarele argumente:

Respectiv a) Raportul juridic dintre profesionist și beneficiarul prestației poate lua naștere într-un cadru *contractual*, prin voința părților, dar și ca urmare a săvârșirii cu vinovăție a unui *delict civil* care a condus la prejudicierea unei terțe persoane. În ambele situații, se pune problema stabilirii cadrului legal în care victima să poată obține repararea integrală a prejudiciului și repunerea sa în situația anterioară, aceasta ținând cont de faptul că persoana responsabilă are o calitate specială, aceea de profesionist, iar prejudiciul are legătură cu activitățile prestate.

b) Relația dintre profesionist și client este caracterizată de o *aparentă egalitate*, ceea ce ar conduce la ideea că suntem în prezența unui raport juridic de natură contractuală. În realitate însă, non-profesionistul este vulnerabil, lipsit de experiență, aflându-se pe o poziție de inferioritate. Pe de altă parte, profesionistul cunoaște toate regulile și uzanțele particulare aplicabile în domeniu, drepturile și obligațiile la care se angajează prin semnarea unui contract, este la zi cu informațiile privind noutățile legislative și aplicarea acestora. În aceste condiții, relația profesionist – beneficiar nu poate fi un veritabil parteneriat contractual, în sensul coparticipării de pe poziție de egalitate a celor două subiecte ale raportului juridic¹.

c) *Alegerea* profesionistului de către beneficiarul prestației, respectiv a acestuia din urmă de către profesionist, este, de cele mai multe ori, *limitată de bariere instituționale, organizatorice sau administrative*.

În acest sens, beneficiarul prestației are în vedere o serie de factori preponderent obiectivi, cum ar fi dotarea tehnică, materialele folosite, performanțele realizate etc., la care se adaugă factorii privind calitățile personale ale profesionistului (specializarea în profesie, măiestria, reputația, îndemânarea, experiența, conduita, atitudinea, recomandarea etc.).

Pe de altă parte, medicul, spre exemplu, în calitatea sa de profesionist este legal obligat să acorde asistență medicală *tuturor pacienților* care solicită sau se află în stare de nevoie, fiind expres prevăzute cazurile în care el îi poate refuza.

În aceeași ordine de idei, există situații în care actul solicitat de către non-profesionist urmează a fi îndeplinit de o echipă de profesioniști, cum ar fi ridicarea unei construcții, care implică arhitecți, constructori, instalatori, electricieni etc. Alegerea de către consumator a fiecărui membru al echipei în parte este aproape imposibilă, ceea ce impune stabilirea unor standarde calitative și cantitative față de toți membri obligați să contribuie la realizarea obiectivului propus.

¹ În aceeași ordine de idei, E. Florian, *Discuții în legătură cu răspunderea civilă a personalului medical pentru neîndeplinirea obligației privitoare la consimțământul informat al pacientului*, în Dreptul nr. 9/2008, p. 31.

Cu privire la acest aspect, *nu se poate vorbi de libertatea alegerii partenerului din cadrul raportului juridic*, ceea ce ar fi firesc dacă s-ar pune în discuție respectarea principiului libertății contractuale.

3. Mecanismul de formare a raportului juridic

Principalul argument invocat de susținătorii naturii contractuale¹ a raportului dintre profesionist și client privește existența „unui acord de voințe între două sau mai multe persoane”, care ar putea conduce la ideea că sunt întrunite exigențele art. 1.179 din Codul civil, privind modul de formare a unei convenții civile. În situații excepționale însă, cum ar fi în cazul relației dintre medic și pacient, executarea prestației se realizează chiar și în absența consimțământului beneficiarului, acesta fiind în stare de inconștiență din cauza stării precare de sănătate. În aceste condiții, se recunoaște faptul că „(...) schema construcției acestui acord de voințe nu este cea tradițională, bifazică, în care oferta este urmată de acceptarea întru totul concordantă a sa”.

Privit din perspectiva modului de formare, raportul juridic în care este implicat profesionistul prezintă anumite particularități.

a. Relația dintre profesionist și non-profesionist se stabilește având în vedere obiectul special al activității profesionistului

Astfel, prin natura profesiei sale, specialistul desfășoară o activitate destinată să satisfacă nevoile unei anumite categorii de beneficiari, dar care poate prezenta riscul producerii de prejudicii față de client sau terțe persoane. La rândul lor, aceștia solicită producerea bunurilor sau prestarea serviciilor la indici superiori, dată fiind calitatea executantului, aceea de *profesionist*. În aceste împrejurări, raportul juridic se stabilește *în considerarea activității specifice a profesionistului*, fiind strict circumscrisă acesteia: avocatul desfășoară activitatea de consultanță juridică și reprezentare a clientului său în fața instanței, arhitectul realizează proiectul tehnic al unui imobil, medicul efectuează o intervenție chirurgicală etc.

Activitatea profesionistului este strict reglementată prin acte normative speciale, iar conduita acestuia este evaluată având în vedere regulile deontologice aplicabile profesiei pe care o exercită, reguli stabilite prin statute, la nivelul asociațiilor profesionale. Acestea impun adoptarea unei conduite

¹ F.I. Mangu, *Malpraxisul medical. Răspunderea civilă medicală*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2010, p. 160. Autorul apreciază că oferta personalului medical este „cu rezervă de agreement”, o ofertă sub condiție pur potestativă.